ijindex
digital directory of indian journals

ISSN NO-2231-4687
Impact Factor: 6.81 (SJIF)
UGC Referred Journal No:-64206

International Journal of Management and Economics

Vol. II No. 36
Sept.- Nov. - 2021

Assistant Professor
Shivaji College,Hingoli.
Tq.& Dist.Hingoli.(M.S.)

CHETAN PUBLICATIONS AURANGABAD - INDIA

International Journal of Management and Economics ISSN: 2231 – 4687
Impact Factor-6.81 (SJIF)
Vol. II No. 36 Sept.- Nov. - 2021 UGC Referred Journal No:-64206

	Conducting on Corporate Governance	Prof J. R. Suryawanshi	
33	E-Business Start up Marketing: Opportunities and Challenges.	Dr. Gajanan Prabhu Dagade.	132-135
34	Applications of Artificial Intelligence in Agriculture: A Challenge	Dr. Nayana S. Ratnaparkhi Dr. N. G. Popatwar	136-140
35	Improving The Scope Of Public Administrations Through Mobile Governance: Maintainability Of The Mobile Seva A Activity In India	Namrata A. Deshmukh Dr. Prasad S. Madan, b	141-146
36	"A Study on Online Shopping Behavior of Apparels by Housewives in Thane District"	Ms. Varsha Sawlani Dr. P.S. Jadhav	147-151
37	ICT Applications and tools used in Rural Development	Ms. Aarti S Kadam Dr. Vilas S Epper	152-155
38	Empowerment of rural through Mushroom production	Dr. M. S. Khandare	156-159
39	"Qualities of Women Leaders in Corporate Governance"	Kulkarni Anju Ashok Dr. Jitendra Ahirrao	160-163
40	Present and Future of Commerce and Management Education in India	Dr. Naresh V. Pinamkar	164-167
41	Female Entrepreneurship in India	Dr. Kachave Maroti D.	168-170
42	Skill Based Curriculum: A Source For Self-Employment	Dr. Ashish B. Gattani	171-177
43	Online Library Services	Dr. B.V. Chalukya	178-182
44	Impact of significance of Cashless Transaction in India	Dr. Balaji Shivaji Rajole	183-186
45	Common Fixed Points For Non expansive Type-Maps	Dr. Pandit U. Chopade	187-190
46	Bio-chemical aspect of protein estimation in Cestode Capra-hircus L. (M.S.) India.	Dr. B.G. Thakare	191-192
47	जागतिकीकरणानंतर भारतीय अर्थव्यवस्थेवर झालेले परिणाम	डॉ..एसबी.राजोळे	193-195
48	भारतीय अर्थव्यवस्थेवर covid-19 चा परिणाम	डॉ बालासाहेब शिवाजी पवार	196-198
49	कोविड-19 चे सामाजिक परिणाम : एक समाजशास्त्रीय अध्ययन	दलित सुभाषराव कांबळे प्रा.डॉ. दीपक सु- धारवाडकर	199-201
50	कोविडकाळातीलशैक्षणिकअखंडतेतआईटीसीचीभूमिका : एकचिकित्सकअभ्यास	कांबळे तेजेश देवबाराव जोंधळे आशीष अशोकराव	202-203
51	कोविड-19 चा भारतीय औद्योगिक क्षेत्रातील उत्पादनावर झालेला परिणाम	डॉ. रामदासडी.मुकटे	204-205
52	करोनाकाळ आणि मराठी साहित्य	डॉ. पंढरीनाथ धोंडगे डॉ. विलासपाटील	206-210
53	हवामान बदल आणि शाश्वत विकास –एक दृष्टिक्षेप	डॉ. बालासाहेब शिवाजी पवार	212-214
54	शाश्वत आर्थिक विकासात कृषी क्षेत्राची भूमीका	प्रा.डॉ. रमेश श्रीरंगराव शिंदे	215-217
55	कृशी आधारीत उदयोग : एक चिकित्सक अभ्यास	मलकापुरे एस.एम, डॉ. खिल्लारे एस.के	218-220
56	सामाजिक संशोधन आणि अर्थशास्त्रीय संशोधन पद्धती एक चिकित्सक अभ्यास	प्रा.मोटे बी.बी.	221-224
57	कृषी आणि शाश्वत आर्थिक विकास	प्रो. डॉ. डी. व्ही. शिंदे जयदीप लिंबराज गायकवाड	225-230
58	कोविड - १९चा जनते वर झालेला सामाजिक, आर्थिक परिणाम	प्रा. इंझे राजेभाऊ डॉ. बोचरे जगन्नाथ एम.	231-233
59	ग्रामीण विकास आणि आधारभूत संरचना यांच्यातील सहसंबंधाचे आर्थिक अध्ययन	प्रा. सौ. मोहिनीपाटील	234-238
60	ग्रामीण विकासात आधारभूत संरचनेची भूमिका	प्रा. डॉ. रमेश शिंदे	239-243
61	कोरोना से प्रभावित शिक्षा	डोंगरकर एम . एम.	244-245
62	बंदिस्त शेळीपालन नवउद्योजका करीता स्वयंरोजगाराचे साधन	डॉ. आय. एम. शेख	246-248
63	दुधउत्पादन उद्योगाकरिता बंदिस्त शेळीपालन	डॉ. आय. एम. शेख	249-252

Assistant Professor
Shivaji College,Hingoli.
Tq.& Dist.Hingoli.(MS.)

International Journal of Management and Economics ISSN: 2231 – 4687
Impact Factor-6.81 (SJIF)
Vol. II No. 36 Sept.- Nov. - 2021 UGC Referred Journal No:-64206

कोविड-19 चा भारतीय औद्योगिक क्षेत्रातील उत्पादनावर झालेला परिणाम

डॉ. रामदासडी.मुकटे
सहा. प्राध्यापक, शिवाजीमहाविद्यालय, हिंगोली. Emial mukterd76@gmail.com मो.9822503094

प्रस्तावना

भारतीयअर्थव्यवस्थेतीलसमतोलप्रादेशिकसमतोलविकास, स्वयंपूर्णता, रोजगारनिर्मितीआणिएकूणआर्थिकविकासहीप्रमुखउद्दिष्टेसाध्यकरण्यामध्येऔद्योगिकक्षेत्रहेएकमहत्त्वाचेक्षेत्रआहे. चीनमधूनसुरूझालेल्याआणिजगभरपसरलेल्यासंसर्गजन्यकोरूनाविषाणूरोगांचीदेशामध्येवाढहोऊनाही. रोगापासूनदेशातीलजनतेलासंरक्षणद्यावेआणिदेशाचेआर्थिकविकासामध्येकुठल्याहीप्रकारचीबाधायेऊनयेयाउद्देशानेभारतसरकारने मार्च 2020 पासूनपहिलेलॉकडाऊनसुरूकेले. लॉकडाऊनचापरिणामदेशातीलसामाजिक, राजकीय, आर्थिकयाक्षेत्राबरोबरचसंपूर्णअर्थव्यवस्थेतीलउत्पादकसेवाक्षेत्रावरमोठ्याप्रमाणातपरिणामझाल्याचेदिसूनयेतात. एकंदरीतयाक्षेत्रांचेस्वरूपचबदललेगेलेआहे.

संशोधनाचीआवश्यकता

देशातीलप्रमुखक्षेत्रापैकीऔद्योगिकक्षेत्रहेएकमहत्त्वपूर्णक्षेत्रआहे. याक्षेत्रातीलप्रामुख्यानेउत्पादनावरकोविड-19 चाकायपरिणामझालाहीआवश्यकतालक्षातघेऊनप्रस्तुतशोधलेखामध्येयासंदर्भातीलअभ्यासकरूनमिळालेल्यामाहितीचेविश्लेषणकरण्यातआलेआहे.

शोधनिबंधाचीउद्दिष्टे

1.औद्योगिकक्षेत्रालालागणाऱ्याकच्चामालाच्यापुरवठ्यावरवउत्पादितवस्तूंच्यामागणीवरीलकोविड-19 च्यापरिणामाचाअभ्यासकरणे.
2. औद्योगिकक्षेत्रातकोविड-19 मुळेझालेल्यानवीनसंधीचाआढावाघेणे.
3.औद्योगिकक्षेत्राच्याउत्पादनावरकोविड -19 चाझालेलापरिणामाचेविश्लेषणकरणे.

शोधनिबंधाच्यासंशोधनाचेपद्धती

प्रस्तुतशोधनिबंधतयारकरण्यासाठीसंशोधनाच्याद्वितीयपद्धतीचाउपयोगकरण्यातआलाआहे.त्यामध्येशोधनिबंधसंदर्भाततीलसंदर्भ ग्रंथ, मासिके, दैनिकवृत्तपत्रऑनलाइनपद्धतीनेउपलब्धसाधनाचावापरकरूनत्याआधारेशोधनिबंधपूर्णकरण्यातआलाआहे.

शोधनिबंधाचेमर्यादा

सदरीलयाशोधनिबंधामध्येकोविड-19 चाभारतातीलऔद्योगिकक्षेत्रावरझालेल्याविविधपरिणामपैकीकेवळऔद्योगिकउत्पादनयाघटकावरझालेल्यापरिणामाचेविश्लेषणप्रस्तुतशोधनिबंधामध्येकेलेआहेहीएकमर्यादाशोधनिबंधाचीसांगतायेते.

विषयविवेचन

भारतीयअर्थव्यवस्थेतउद्योगक्षेत्रावरकोविड-19 च्यालॉकडाऊनचापरिणाममोठ्याप्रमाणातझाल्याचेदिसूनयेतो. उद्योगिकक्षेत्रातीलकेमिकलवसॉफ्टवेअरकंपन्यासोडल्यातरइतरसर्वयमॅन्युफॅक्चरिंगकंपनीवसर्वलघुवमध्यमउद्योगहेकुबेरचाप्रादुर्भावहोऊनयेवत्याच्याप्रसारालाआळाबसावायाउद्देशानेउद्योगबंदकरण्यातआले.

उद्योगक्षेत्रालाआवश्यकअसणाऱ्याकच्च्यामालाचापुरवठाअभावीउद्योगधंदेबंदपडलेगेले.

कारणवाहतूकव्यवस्थाबंदअसल्यामुळेत्यांच्याकच्च्यामालाचापुरवठाउद्योगक्षेत्रालाहोऊशकलानाही.

कच्चामालविक्रीसाठीलागणारीबाजारपेठबंदझाल्या. कोविडच्याकाळातभारतीयअर्थव्यवस्थेतीलकोळसा, कच्चेतेल, वायूउत्पादन, पोलाद, सिमेंटऊर्जायाप्रमुखऔद्योगिकक्षेत्रातीलउत्पादनाचादर 30 ते 38 टक्क्यांनीघसरला.

देशाच्याउद्योगक्षेत्राचावृद्धीदरलॉकडाऊनपुर्वीम्हणजेजानेवारी 2020मध्येउद्योगक्षेत्राचावृद्धीदर 2.1 टक्केहोतातोजुलै 2020 मध्ये -18.3 टक्केपर्यंतघटलाआहे. एप्रिल 20 मध्येभारतातीलउद्योगक्षेत्राचे 38 टक्केनुकसानझालेआहे. कोळसाउत्पादनएप्रिल 2019 मध्ये3.2 टक्केहोतेतेएप्रिल 2020 मध्ये -15.5 टक्केझाले. कच्च्यातेलाचेउत्पादन - 6.4 टक्केझाले. रिफायनरीवस्तूउत्पादन 4.3 टक्केवरून -24.2 टक्केएवढेझाले. सिमेंटउत्पादन 86%, विजउत्पादन 22.7 टक्क्यांनीतरखतेउत्पादन 4.5 टक्क्यांनीकमीझाले. खनिजउत्पादनवृद्धीदरहानोव्हेंबर 20 मध्ये 6 टक्केअसूनतोयापूर्वी 10.6

Assistant Professor
Shivaji College Hingoli.
Tq.& Dist.Hingoli.(MS.)

ऑगस्टमध्येदेशातीलआठमुख्यपायाभूतक्षेत्रातीलउत्पादनात 8.5% चीघसरणझालीआहे. स्टीलतेलशुद्धीकरणाचेउत्पादनेसिमेंटअशाप्रमुखक्षेत्रातघसरणझाल्यामुळेएकूणउत्पादनातपायाभूतक्षेत्रातीलहीघसरणआहे. भारतातनोंदणीकृतसूक्ष्मआणिलघुउद्योगआतीलसंस्थांचीसंख्याएककोटीपेक्षाअधिकआहेकोविड-19 चयाक्षेत्रालामोठ्याप्रमाणातनुकसानीलासामोरेजावेलागल्याचेदिसूनयेते. जून 2020 च्याऑलइंडियामॅन्यूफॅक्चर (AIMO) यांच्यालघुवमध्यमउद्योगक्षेत्राबाबतीतकेलेल्यानिरीक्षणाद्वारे MSMEs मधील 35 टक्केआणि 43 टक्केरोजगारांनाटाळेबंदीमुळेउद्योगांमध्येकुठल्याहीआशेचाकिरणनदिसतात्यामध्येनेहमीघटहोतअसल्याचेदिसूनआले.उद्योगधंदेबंदकरण्याचानिर्णययाठिकाणीघेतल्यामुळेहजारोलोकांनाआपल्यारोजगारांनामुकावेलागलेआहे.

कोविड-19 मुळेभारतातभांडवलीमालाच्याउत्पादनात 11 टक्केवरून 12.6 टक्केअशीसुधारणाझाली. कन्झ्युमरउयुरेबल्सउपकरणाच्याउत्पादनात 4.3 टक्क्यांनीभरपडली.सानीटायझर, मास्क,बीपीईकिटरोगप्रतिकारशक्तीउत्पादनेयांच्यामागणीमध्येवाढझाल्यामुळेयाउत्पादनामध्येप्रामुख्यानेवाढझाल्याचेदिसूनयेते त्यातूनरोजगारनिर्मितीलाहीचालनामिळालीआहे.

यावरूनस्पष्टहोतेकी, कोविड-19 चाभारतातीलऔद्योगिकक्षेत्रावरजोपरिणामझालेलाआहेत्यामध्येअनुकूलपरिणामपेक्षाप्रतिकूलपरिणामचेप्रमाणअधिकअसल्याचेदिसूनयेतेत्यातूनभारतीयऔद्योगिकक्षेत्राचेनुकसानझालेआहे.

शोधनिबंधाचीनिष्कर्ष

1. औद्योगिकक्षेत्रालालागणाऱ्याकच्च्यामालाचापुरवठाकोविड-19 च्याकाळातझालानाही. त्यामुळेअनेकउद्योगवंदकरावेलागले.
2. औद्योगिकक्षेत्रातूनतयारझालेल्यावस्तूंनालाॅकडाऊनमुळेबाजारपेठउपलब्धहोणेकठीणझाले.
3. औद्योगिकक्षेत्रालाआवश्यकअसणाऱ्यापायाभूतसोयीसुविधावरकोविड-19 चावाईटपरिणामझालेलाआहे.
4. औद्योगिकक्षेत्रातउत्पादनझालेल्यावस्तूंनावाहतूकीचीसाधनेउपलब्धनझाल्यामुळेत्यावस्तूऔद्योगिकक्षेत्रातचपडूनराहिल्या.
5. बाजारपेठाबंदयामुळेऔद्योगिकवस्तूंच्याग्राहकांचीसंख्याघटली.
6. कोविड-19 मुळेऔद्योगिकक्षेत्रांमध्येनवीनसंधीउपलब्धझाल्यापरंतुत्याचेप्रमाणअतिशयअल्पआहे.

सारांश

कोविड-19 औद्योगिकक्षेत्रावरझालेल्यापरिणामाचाअभ्यासकरतअसतानाअसेदिसूनयेतेकी,कोविडच्याकालावधीमध्येऔद्योगिकक्षेत्रावरझालेल्याअनुकूलआणिप्रतिकूलपरिणामचीतुलनाकेलीअसताप्रतिकूलपरिणामाचाप्रभावअधिकआहे. यामुळेऔद्योगिकक्षेत्राचेमोठेनुकसानझाले. भारतीयअर्थव्यवस्थेतमधीलप्रमुखक्षेत्रयाक्षेत्रामुळेएकूणअर्थव्यवस्थेच्याविकासामध्येघटझाली, विकासाचादरकमीझाला.त्याचबरोबरअर्थव्यवस्थेतीलरोजगारनिर्मितीमध्येहीघटझालीतरचालूअसलेल्यारोजगारानाकामापासूनमुकावेलागले,अनेकलोकांचारोजगारसंपुष्टातआलात्यामुळेदेशांमध्येदारिद्र्य, बेकारी,आर्थिकविषमतेमध्येवाढ, एकूणविकासामध्येघटअशाप्रकारच्यासमस्यानिर्माणझालेलेआहेत.

संदर्भसूची

1. Government of India 2020,Ministry of health and family welfare report New Delhi.
2. Reserve Bank of India 2020 reports and Occasional publication, Mumbai.
3. Www.aajtak.in delivered
4. Www.bbc.com
5. Www.economictimes.com
6. योजनामासिक 2020
7. दैनिकवृत्तपत्रेलोकसत्ता,महाराष्ट्रटाईम्स, दैनिकसकाळ,लोकमत
8. विकोपीडिया, युट्युब

Assistant Professor
Shivaji College,Hingoli.
Tq.& Dist.Hingoli.(MS.)